

فهرست مطالب

سخن مولف	۹
مقدمه حقوق جزا	۱۱
بخش اول: مواد عمومی	۱۷
فصل اول: تعاریف	۱۸
مبحث اول: تعریف جرم و اقسام تفسیر	۱۹
مبحث دوم: ارکان تشکیل دهنده جرم	۲۲
مبحث سوم: اقسام جرم	۲۸
فصل دوم: قلمرو اجرای قوانین جزایی در مکان	۳۸
۱- صلاحیت سرزمینی	۳۸
۲- صلاحیت واقعی (ماده ۵ و ۶ ق.م.ا) (حمایتی)	۴۵
۳- صلاحیت شخصی فعال	۴۷
۴- صلاحیت شخصی منفعل (طبق تابعیت بزهدیده‌ها)	۵۱
۵- صلاحیت جهانی: (ماده ۹)	۵۳
فصل سوم: قلمرو اجرای قوانین جزایی در زمان: (مواد ۱۰ و ۱۱)	۵۶
فصل چهارم: قانون بودن جرائم، مجازات‌ها و دادرسی کیفری	۶۴
بخش دوم: مجازات‌ها	۶۷
فصل اول: مجازات‌های اصلی	۶۸
۱- حد	۶۸
۲- قصاص	۶۹
۳- دیه: ماده ۱۷	۶۹
۴- تعزیر	۷۰
فصل دوم: درجه بندی تعزیرات	۷۲

۷۲	مبحث نخست: اقسام تعزیرات: ماده ۱۹
۷۹	مبحث دوم: مجازات اشخاص حقوقی
۹۲	فصل سوم: مجازات تکمیلی و تبعی
۹۲	مبحث اول: مجازات‌های تکمیلی
۹۷	مبحث دوم: مجازات تبعی
۱۰۰	مبحث سوم: محکومیت مؤثر و غیر مؤثر کیفری
۱۰۵	فصل چهارم: نحوه تعیین و اعمال مجازات‌ها
۱۰۵	مبحث نخست: شیوه اجرای مجازات حبس
۱۰۹	مبحث دوم: شیوه اعمال مجازات‌های تکمیلی
۱۱۰	مبحث سوم: انتشار حکم محکومیت قطعی
۱۱۳	فصل پنجم: تخفیف مجازات و معافیت از آن
۱۱۴	مبحث نخست: سبب‌های تخفیف مجازات
۱۲۳	مبحث دوم: سبب‌های معافیت از مجازات
۱۲۹	فصل ششم: تعویق صدور حکم
۱۲۹	مبحث نخست: تعویق صدور حکم
۱۳۲	مبحث دوم: اقسام تعویق صدور حکم
۱۳۸	فصل هفتم: تعلیق اجرای مجازات
۱۵۱	فصل هشتم - نظام نیمه آزادی: مواد ۵۷ - ۵۶
۱۵۳	فصل نهم - نظام آزادی مشروط
۱۵۳	مبحث نخست: آزادی مشروط
۱۶۰	مبحث دوم: نظارت الکترونیک
۱۶۴	فصل دهم: مجازات‌های جایگزین حبس
۱۶۷	مبحث نخست: قلمرو جایگزین حبس
۱۶۸	مبحث دوم: اقسام جایگزین حبس
۱۷۰	مبحث سوم: ممنوعیت جایگزین حبس
۱۷۴	مبحث چهارم: دوره مراقبت
۱۷۵	مبحث پنجم - خدمات عمومی رایگان
۱۷۹	مبحث ششم: جزای نقدی روزانه
۱۸۱	مبحث هفتم: جزای نقدی ثابت

فصل یازدهم: مجازات‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی اطفال و نوجوانان (مواد ۹۵ - ۸۸).....	۱۸۶
فصل دوازدهم: سقوط مجازات‌ها.....	۲۰۰
مبحث نخست: فوت محکوم‌علیه.....	۲۰۰
مبحث دوم: عفو.....	۲۰۱
مبحث سوم: نسخ قانون.....	۲۱۱
مبحث چهارم: گذشت شاکی.....	۲۱۲
مبحث پنجم: مرور زمان.....	۲۲۳
مبحث ششم: توبه.....	۲۳۶
مبحث هفتم: اعمال قاعده درأ.....	۲۴۲
بخش سوم: جرائم.....	۲۴۵
فصل اول: شروع به جرم.....	۲۴۶
مبحث نخست: شروع به جرم.....	۲۴۸
مبحث دوم: جرم محال.....	۲۵۰
مبحث سوم: جرم عقیم.....	۲۵۱
فصل دوم: شرکت در جرم.....	۲۵۵
فصل سوم: معاونت در جرم.....	۲۶۴
۱- عنصر مادی معاونت.....	۲۶۴
۲- عنصر روانی معاونت در جرم.....	۲۷۲
فصل چهارم: سردستگی گروه مجرمانه سازمان یافته.....	۲۸۴
فصل پنجم: تعدد جرم.....	۲۸۹
مبحث نخست: تعدد اعتباری (تعدد معنوی) ماده ۱۳۱.....	۲۹۱
مبحث دوم: تعدد واقعی.....	۲۹۷
فصل ششم: تکرار جرم.....	۳۱۲
بخش چهارم: شرایط و موانع مسئولیت کیفری.....	۳۲۱
فصل اول: شرایط مسئولیت کیفری.....	۳۲۲
فصل دوم: شرایط تحقق جرائم عمدی.....	۳۲۸

۳۳۶	فصل سوم: موانع مسئولیت کیفری.....
۳۷۵	بخش پنجم: ادله اثبات در امور کیفری.....
۳۷۶	فصل اول: مواد عمومی.....
۳۷۸	فصل دوم: اقرار.....
۳۸۳	فصل سوم: شهادت.....
۳۹۲	فصل چهارم: سوگند.....
۳۹۵	فصل پنجم: علم قاضی.....
۳۹۶	فصل ششم: مسائل متفرقه.....
۳۹۸	مبحث نخست: توضیحی درباره اقدام تأمینی.....
۴۰۳	مبحث دوم: بحثی درباره مجازات‌ها.....
۴۰۵	مبحث سوم: استرداد مجرمین.....
۴۰۶	مبحث چهارم: آیین‌نامه راجع به نحوه اجرای مجازات‌های تکمیلی.....
۴۱۲	مبحث پنجم: آیین‌نامه نحوه اجرای قرار تعلیق اجرای مجازات،.....
۴۳۲	فهرست منابع.....

سخن مولف

نگارش هر کتاب با هدف برقراری ارتباط با ذهن و روح خواننده کتاب است، این کتاب نیز با هدف آموزش روان مواد قانونی حقوق جزای عمومی به صورت نموداری و همراه با مثال‌های قابل فهم نگارش شده و همه تلاش بر این بوده که هیچ دیدگاه شخصی در کتاب ارائه نشود و تنها به ارائه نظر منابع اصلی آزمون‌های حقوقی یعنی دکتر محمدعلی اردبیلی، دکتر گلدوزیان و دیگر بزرگان این علم پرداخته شود تا داوطلب آزمون یا هر شخصی که قصد مطالعه آزاد دارد با آرامش خاطر اقدام به مطالعه کتاب نماید. امید است که این کتاب گامی مؤثر در راه مطالعه آسان حقوق جزا و پیروزی داوطلبین آزمون‌های حقوقی باشد.

دکتر صدیقه گلستان رو

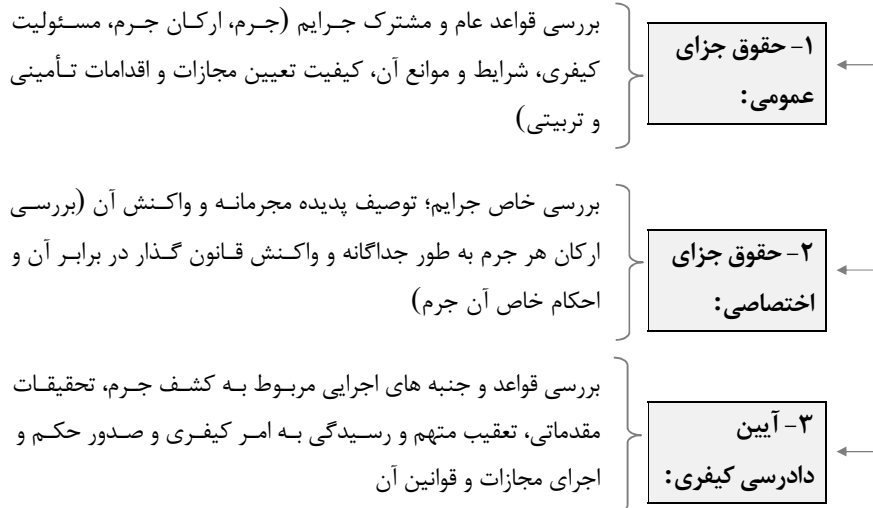
مقدمه حقوق جزا

حقوق با توجه به مباحثی که در آن مطرح می شود به دو دسته تقسیم می شود:

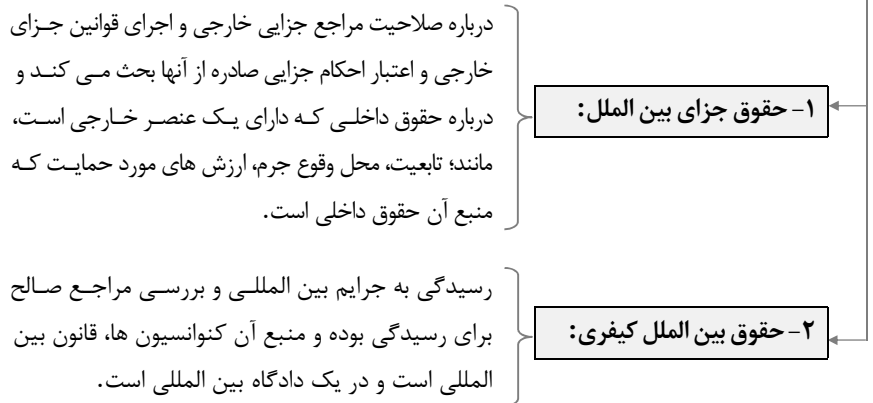

پس حقوق جزا از شاخه های حقوق عمومی است چون بحث از جرم، مجرم، نقش او در پدیده مجرمانه، مسئولیت کیفری و واکنش جامعه در برابر پدیده مجرمانه است و مجازات، واکنشی از سوی دولت است. حقوق جزا به حقوق جزای داخلی و بین المللی تقسیم می شود که هر یک دارای بخش های گوناگونی است.

حقوق جزای داخلی ۳ بخش دارد:

حقوق کیفری از جنبه بین المللی:

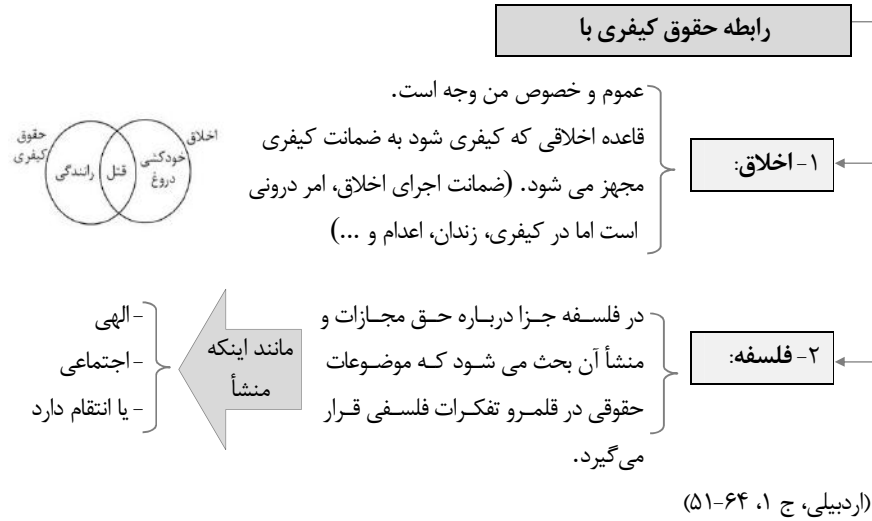

حقوق جزا از رشته‌های حقوق داخلی است چون قواعد آن به مرزهای یک کشور محدود می‌شود و درباره روابط افراد در سرزمین واحد است. (ماده ۳ق.م.) و با دیگر شاخه های حقوق در ارتباط است به این صورت که:

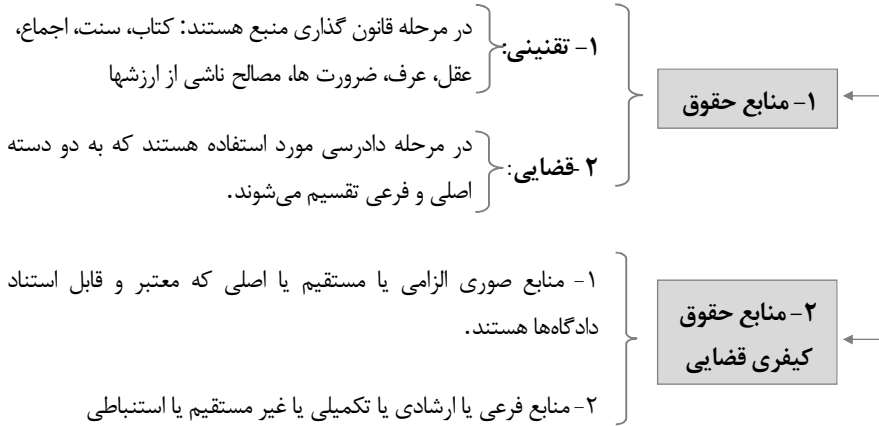

اما با وجود نقاط مشترک، حقوق کیفری استقلال دارد، زیرا:

- ۱- جرم ماهیتاً ضد اجتماعی است و محل نظم اجتماعی در نتیجه حتی گاهی با گذشت شاکی خصوصی تعقیب متوقف نمی‌شود.
- ۲- حقوق کیفری تابع اصول و قواعد خود است حتی در جرایم مربوط به ارزش های حقوق خصوصی ...
- ۳- شخصیت اشخاص در دادرسی کیفری مهم اما در حقوقی مهم نیست.

نکته مهم: منابع حقوق جزا به دو دسته تقسیم می شود:

۱ منابع صوری الزامی یا مستقیم یا اصلی که معتبر و قابل استناد دادگاهها هستند.

۲ منابع فرعی یا ارشادی یا تکمیلی یا غیرمستقیم یا استنباطی

- ۱- دکترین یا نظریات علمای حقوق نقش تفسیری دارد و استنباطی است.
- ۲- عرف و عادت: عاداتی که بین مردم به شکل قاعده الزامی شده است. بر مبنای ضرورت های اجتماعی مثلا برای تشخیص ماهیت مجرمانه که تعریف در قانون ندارد مانند فحشا، منافی عفت، حرز و تأدیب
- ۳- رویه قضایی به معنای عام، آرای صادره دادگاه ها و یا شعب دیوان عالی کشور (عرف دادگاه ها)

بخش اول: مواد عمومی

۱- تعریف و اقسام جرم

۲- صلاحیت ها

فصل اول: تعاریف

ماده ۱- معرفی قانون مجازات

اقدامات تأمینی و تربیتی مربوط به اشخاصی است که مسئولیت کیفری ندارند (برای اشخاص دارای مسئولیت کیفری نیز می‌توان اقدام تأمینی و تربیتی تعیین کرد).

مبحث اول - تعریف جرم و اقسام تفسیر

ماده ۲- تعریف جرم:

«هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است، جرم محسوب می‌شود.»
 ماده ۲ بیانگر «اصل قانونی بودن جرم و مجازات» است یعنی اینکه هیچ عملی جرم نیست مگر به موجب قانون و هیچ مجازاتی اجرا نمی‌شود مگر به موجب قانون.^۱
نکته: طبق ماده ۱۸ آیین نامه دادرها و دادگاههای ویژه روحانیت؛ هر فعل یا ترک فعلی که مطابق قوانین موضوعه یا احکام شرعیه قابل مجازات یا مستلزم اقدامات تأمینی و تربیتی باشد، جرم محسوب می‌شود. بنابراین تعریف جرم در آن با قانون فرق دارد.
 پس جرم هر رفتاری است اعم از فعل (مثبت) یا ترک فعل (منفی) که در قانون (قانون عام یا خاص فقط منظور قانون مجازات اسلامی نیست). مجازات تعیین شده دارد (دقت کنید که اقدامات تأمینی و تربیتی را بیان نکرده است).

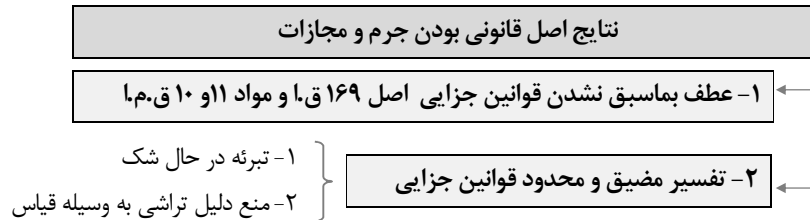
نکته: اصل قانونی بودن جرم و مجازات از دو جنبه قابل توجه است:

- ۱- جنبه ماهوی اصل قانونی بودن: هیچ رفتاری جرم نیست مگر اینکه به موجب قانون پیش از ارتکاب عمل، جرم انگاری شده باشد و هیچ مجازاتی اعمال نمی‌شود مگر اینکه طبق قانون، مجازات آن تعیین شده باشد.
- ۲- جنبه شکلی اصل قانونی بودن: دادرسی کیفری باید مستند به قانون باشد یعنی صدور حکم و اجرای آن نیز باید طبق قانون و مستند به شرایط و کیفیات مقرر قانونی باشد. (ماده ۲ آ.د.ک)

۱- مبانی توجیه کننده اصل قانونی بودن جرایم و مجازات ها

- ۱- آیات قرآن کریم: «ماکنا معذبین حتی نبعث رسولا» تا رسول نفرستیم (حکم ندهیم) عذاب نمی‌کنیم. -«لا یكلف الله نفسا إلا ما آتتیه» خداوند متعال کسی را مکلف نمی‌کند مگر آنچه به او داده است (احکام)
- ۲- سنت: حدیث رفع: از امت من نه چیز برداشته شد ... آنچه نمی‌دانند...
- ۳- قاعده قبح عقاب بلا بیان: مجازات بدون بیان قبیح و ناپسند است.
- ۴- اصل برائت: فرض بر بیگناهی اشخاص است مگر اینکه خلاف آن ثابت شود.
- ۵- اصل اباحه: هرگاه شک کردیم عملی جرم یا گناه است، اصل بر این است که جرم نیست.
- ۶- اصول ۲۲، ۳۲، ۳۶، ۳۷، ۱۶۶ و ۱۶۹ قانون اساسی که همگی در مسیر ماده ۲ ق.م.ا هستند.
- ۷- اعلامیه جهانی حقوق بشر ۸- اعلامیه حقوق بشر فرانسه
- ۷- اصل تفکیک قوا، لزوم اجرای عدالت از طریق برابری افراد در برابر قانون، حفظ حقوق و آزادی افراد و جلوگیری از تجاوز کارگزاران حکومتی، جلوگیری از تشتت آرای محاکم، جلوگیری از استبداد قضات، پیشگیری از وقوع جرم که مجرم سود و زیان را با محاسبه جرم و مجازات در نظر بگیرد.

نکته بسیار مهم: توصیه می‌شود داوطلبان آزمون مطالعه خود را از فصل دوم شروع کنند و مطالعه این فصل را به زمانی بپردازند که قصد شروع مطالعه جزای اختصاصی دارند.

نکته: تفسیر قانون

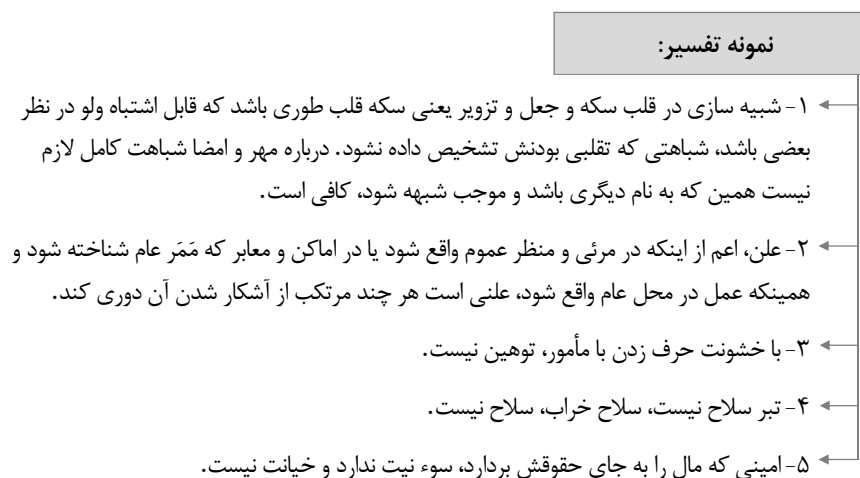
تفسیر زدودن ابهام و اجمال از متن قانون و روشن کردن مقصود قانون‌گذار است از طریق قواعد و مقررات ادبی یا منطقی یا با سوابق تاریخی. موارد مبهم مانند تشویش اذهان عمومی، عمل منافی عفت، اعمال منجر به نقض استقلال کشور، اموال تاریخی- فرهنگی، آلات مخصوص قمار (مفهوم این کلمات مشخص نشده و ابهام دارد).

نکته: محدوده اختیار قاضی در تفسیر قانون در حد رفع ابهام و اجمال است و قاضی حق جرم انگاری و جرم زدایی ندارد.

مبحث دوم - ارکان تشکیل دهنده جرم

اکنون پس از مطالعه جزای عمومی لازم است با اقسام جرم آشنا

طبق ماده ۸ ق.آ.د.ک: محکومیت به کیفر فقط ناشی از ارتکاب جرم است و جرم که دارای جنبه حق الهی است می‌تواند، دو حیثیت داشته باشد.

از جهت تجاوز به حدود و مقررات الهی یا تعدی به حقوق جامعه یا حقوق جامعه و اخلال در نظم عمومی است.

حیثیت عمومی:

از جهت تعدی به حقوق شخص یا اشخاص معین

حیثیت خصوصی:

و طبق ماده ۹ ق.آ.د.ک: ارتکاب جرم موجب طرح دو دعوی است:

۱- دعوی عمومی
اقامه دعوی عمومی برای حفظ حدود و مقررات الهی یا حقوق جامعه و نظم عمومی است.

۲- دعوی خصوصی
اقامه دعوی خصوصی برای مطالبه ضرر و زیان ناشی از جرم و یا مطالبه کیفرهایی است که به موجب قانون حق خصوصی بزه دیده است مانند حد قذف یا قصاص

هر جرم دارای هر حیثیتی باشد، سه رکن دارد: رکن قانونی، رکن روانی و رکن مادی.

❖ ۱- رکن قانونی:

هر جرم یک ماده قانونی اختصاصی دارد که آن را تعریف می‌کند و میزان مجازات آن جرم را بیان می‌کند، به این ماده قانونی، رکن قانونی آن جرم می‌گویند.

ساده ← جرم و مجازات در یک ماده
مركب ← جرم در یک ماده و مجازات در ماده دیگر

رکن قانونی

مانند ماده ۲۸۶ قانون مجازات اسلامی رکن قانونی جرم افساد فی الارض است.

❖ ۲- رکن مادی:

یعنی جرم به وسیله مجرم در خارج انجام گیرد و وجود پیدا کند. (فیض، ص ۸۵)
فعل یا ترک فعلی که تجلی نیت مجرمانه یا تقصیر جزایی است، تشکیل دهنده عنصر مادی جرم است.
اما نتیجه رفتار در مجازات شرط نیست زیرا جرم عقیم و جرم محال نیز مشمول حکم جزایی هستند.

نکته:

- ← قصد باطنی زمانی قابل مجازات است که به صورت رفتاری مغایر با اوامر و نواهی قانون گذار آشکار شود. آن رفتار، عنصر یا رکن مادی نام دارد.
- ← گاهی قانون گذار برخی رفتارها را پیش از نتیجه گرفتن، جرم دانسته تا حالت خطرناک را دفع کند به عنوان جرم بازدارنده مانند تهدید به جرم مادامی که جرم واقع نشده است/ تبانی بزهکاران به ارتکاب جرم مادامی که جرم واقع نشده است.

عنصر مادی ۳ جزء دارد:

- ← ۱- رفتار فیزیکی
- ← ۲- مجموعه شرایط و اوضاع و احوالی که مقنن وجود یا فقدان آنها را برای تحقق جرم ضروری دانسته است.
- ← ۳- وقوع نتیجه مشخص شده از سوی مقنن

۱ رفتار فیزیکی: رفتار فیزیکی جرم خود را به چند شکل نشان می دهد:

۱- فعل:

ارتکاب جرم اغلب متضمن جنبش و حرکتی از طرف فاعل است که آن را فعل می گویند. مانند: قتل، سرقت، کلاهبرداری، زنا، کنش ایجابی دارد.
- گاهی شیوه و وسیله مهم نیست مانند قتل
- گاهی شیوه و طریق مهم است مانند کلاهبرداری که حتماً باید به وسیله متقلبانه باشد.

۲- ترک فعل:

به معنی امتناع از انجام تکلیفی است که موضوع حکم قانون گذار بوده است.
مانند: ترک انفاق (۶۴۲ تعزیرات) عدم ثبت ازدواج دائم (۶۴۵ تعزیرات) عدم قبول یا رسیدگی به شکایت یا تظلم از سوی مقامات قضایی (۵۹۷ تعزیرات) گزارش نکردن جرایم مالی توسط رؤسا، مدیران یا مسئولان سازمانها (۶۰۶ تعزیرات) عدم استماع شکایت کسی که برخلاف قانون حبس شده از سوی ضابطین دادگستری یا مأمورین انتظامی (۵۷۲ تعزیرات) عدم تسلیم زندانی یا تظلمات وی به مقام صالح از سوی مسئولان بازداشتگاه یا ندامتگاهها (۵۷۴ تعزیرات) عدم گزارش برخی جرایم از سوی مأموران (۷۱۱ تعزیرات) عدم گزارش سرقت یا مفقود شدن وسیله نقلیه یا پلاک آن از سوی متصرف (۷۲۲ تعزیرات) عدم ذکر تمام واقع از سوی کارشناس (ماده ۲۸ قانون کارشناسان رسمی) خودداری از ثبت ولادت یا فوت (۴۸ ثبت احوال)

۳- فعل ناشی از ترک فعل:

نتیجه ای که عموماً از فعل مثبت ایجاد می شود. (از کنش ایجابی) ممکن است با ترک فعل هم ایجاد شود مانند:
- قتل با شلیک گلوله، فعل مثبت است.
- قتل در نتیجه غفلت یا بی مبالاتی فاعل، ترک فعل است.
اگر حادثه ای در حال وقوع است و شخص می تواند مانع آن شود اما هیچ کاری نمی کند و حادثه رخ می دهد مصداق فعل ناشی از ترک فعل است. مانند ماده ۲۹۵ ق.م.ا: «هر گاه کسی فعلی را که انجام آن برعهده او است یا وظیفه خاصی را که قانون برعهده او گذاشته است ترک کند و به سبب آن جنایتی واقع شود، چنانچه توانایی انجام آن فعل را داشته باشد، جنایت حاصل به او مستند می شود و حسب مورد، عمدی، شبه عمدی یا خطای محض است مانند اینکه مادر یا دایه‌ای که شیر دادن را برعهده گرفته کودک را شیر ندهد یا پزشک یا پرستار وظیفه قانونی خود را ترک کند.

مانند سوزن‌بانی که عمداً به قصد تخریب اتومبیل متعلق به غیر با پایین نیاوردن مانع در هنگام عبور قطار، موجب ورود خسارت به اتومبیل وی شود. (اتهام او تخریب مال غیر است) کسی که گلدانی به او سپرده شده را عمداً آب نمی‌دهد و تخریب می‌شود. (البته در قانون مجازات اسلامی طبق ماده ۲ فقط به صورت فعل یا ترک فعل پذیرفته شده است.)

۴- حالت و وضعیت و نگهداری:

مانند اعتیاد، همراه داشتن سلاح، مواد مخدر، مشروبات الکلی (۷۰۲ تعزیرات)، ولگردی (نداشتن وسیله معاش معلوم و مکان ثابت)، آلات و وسایل مخصوص قمار (ماده ۷۰۶) عضویت در دسته ضد امنیت (تعلق خاطر به هدف و تأیید مشی گروه و حفظ وضعیت)

۵- گفتار مجرمانه:

مانند توهین

② **شرایط و اوضاع و احوال:** برای تحقق هر جرمی، فعل یا ترک فعل باید در شرایط خاصی رخ داده باشد. منظور از شرایط و اوضاع و احوال لازم برای جرم، امور گوناگونی است مانند:

۱- مجرم: در همه جرایم موضوعیت ندارد

در جرم قتل مرتکب می‌تواند مرد یا زن باشد اما در لواط، مرتکب مرد است و در مساحقه مرتکب زن است.

۲- قربانی جرم گاهی شرط جرم است:

مانند زن یا طفل بودن در جرم توهین ماده ۶۱۹ تعزیرات (حبس ۲ تا ۶ ماه و شلاق) زن بودن در زنا.

۳- زمان و مکان ارتکاب جرم:

قتل در ماه حرام موجب تغلیظ دیه است، سرقت شبانه قتل در مکه موجب تغلیظ دیه است، سرقت در راهها و شوارع ماده ۶۵۳ تعزیرات

نکته مهم: برای تحقق رکن مادی باید بین رفتار یا تقصیر و نتیجه مجرمانه با وقوع جرم رابطه علیت و سببیت باشد یعنی:

- ۱- در جرایم مقید عمدی باید بین رفتار مجرمانه و نتیجه مجرمانه، رابطه علیت باشد. فاصله زمانی مهم نیست مانند مبتلا کردن دیگری به بیماری ایدز، چند سال بعد در اثر ایدز می میرد.
- ۲- در جرایم غیرعمدی باید بین تقصیر و وقوع جرم رابطه علیت و سببیت باشد یعنی محرز شود که حادثه ناشی از تقصیر بوده نه چیز دیگر

❖ ۳- رکن روانی یا معنوی

برای تحقق جرم، نقض اوامر و نواهی قانونگذار به تنهایی کافی نیست، فعل یا ترک فعل مجرمانه باید نتیجه خواست و اراده فاعل باشد.

قصد: اراده فاعل برای ارتکاب جرم و آگاهی بزهدار به نقض ممنوعیت‌های قانونی است.

طبق رکن روانی، جرائم به سه حالت هستند:

نکته: صدور چک از حساب مسدود، جرمی عمدی است و نه مادی صرف.

مبحث سوم - اقسام جرم

۱- اقسام جرم از حیث طبیعت جرم: (اردبیلی، ۱۶-۳۷:۲)

به جرایمی که در برگزیده رفتار مجرمانه عامه مردم است و نتیجه آن برهم زدن نظم و امنیت عمومی جامعه است و روند عادی جامعه بر اثر وقوع آن مختل می شود و از این جهت به جنبه عمومی جرم که بزه دیده اصلی آن جامعه است توجه شده، همه جرایم دارای حیثیت عمومی هستند. (ماده ۸.آ.د.ک)

۱- جرم عمومی

عمل مستحق کیفری است که با انگیزه و هدف سیاسی مستقیماً تشکیلات سیاسی مملکت و اساس حکومت و حقوق سیاسی افراد را مورد حمله و تعرض قرار دهد.

۲- جرم سیاسی

ماده ۱ ق جرم سیاسی: هر یک از جرائم مصرح در ماده ۲ این قانون چنانچه با انگیزه اصلاح امور کشور علیه مدیریت و نهادهای سیاسی یا سیاست های داخلی یا خارجی کشور ارتکاب یابد، بدون آنکه مرتکب، قصد ضربه زدن به اصل نظام را داشته باشد، جرم سیاسی محسوب می شود.

ماده ۲ ق جرم سیاسی: جرائم زیر در صورت انطباق با شرایط مقرر در ماده ۱ این قانون جرم سیاسی محسوب می شوند.

الف- توهین یا افتراء به رؤسای سه قوه، رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام، معاونان رئیس جمهور، وزراء نمایندگان مجلس شورای اسلامی، نمایندگان مجلس خبرگان و اعضای شورای نگهبان به واسطه مسئولیت آنها.

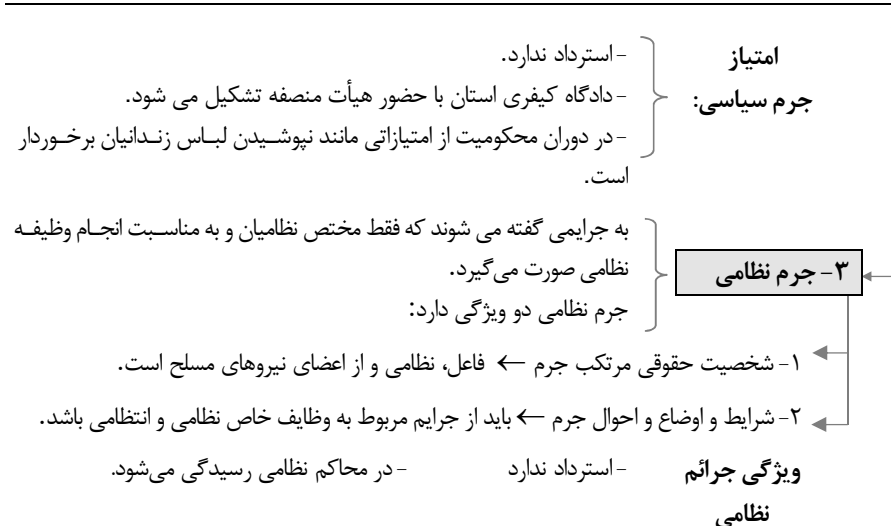
ب- توهین به رئیس یا نماینده سیاسی کشور خارجی که در قلمرو جمهوری اسلامی ایران وارد شده است با رعایت مفاد ماده ۵۱۷ تعزیر است.

پ- جرایم مندرج در بندهای د و ه ماده ۱۶ قانون فعالیت احزاب، جمعیت ها، انجمن های سیاسی و صنفی و انجمن های اسلامی یا اقلیت های دینی شناخته شده مصوب ۱۳۶۰/۶/۷ (نقض آزادی های مشروع دیگران و یا ایراد تهمت، افتراء و شایعه پراکنی)

ت- جرائم مقرر در قوانین انتخابات خبرگان رهبری، ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی شهر و روستا به استثنای مجریان و ناظران انتخابات.

ث- نشر اکاذیب

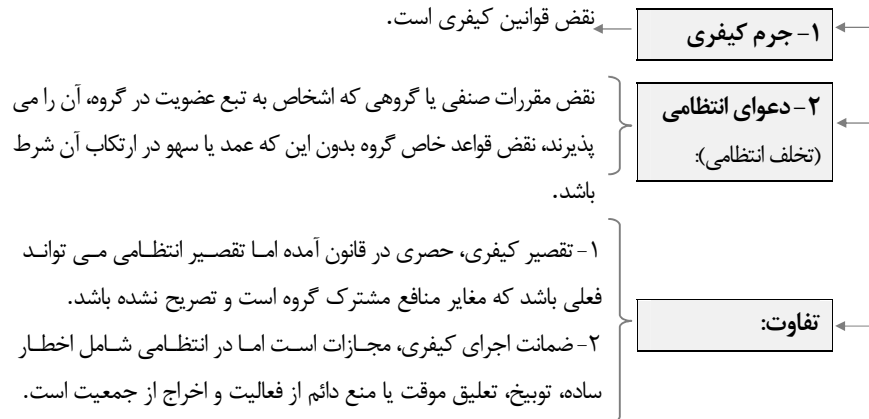

ماده ۵۹۷ آ.د.م: به جرایم مربوط به وظائف خاص نظامی و انتظامی اعضای نیروهای مسلح به جز جرائم در مقام ضابط دادگستری در سازمان قضایی رسیدگی می شود. (اصل ۱۷۲ ق.ا) جرایم عمومی آنها هم در محاکم عمومی رسیدگی می شود.

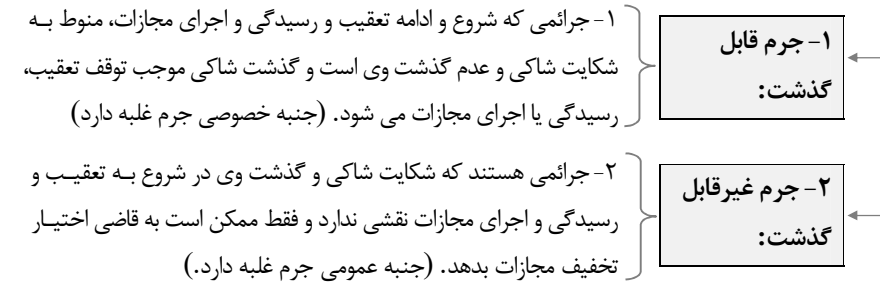
تبصره:

- ۱- رسیدگی به جرایمی که امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری اجازه فرموده اند در دادگاهها و دادرهای سازمان قضایی نیروهای مسلح رسیدگی شود، مادامی که از آن عدول نشده در صلاحیت این سازمان است.
- ۲- منظور از جرائم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی، جرائمی است که اعضای نیروهای مسلح در ارتباط با وظائف و مسئولیت های نظامی و انتظامی که طبق قانون و مقررات به عهده آنان است مرتکب گردند.
- ۳- رهایی از خدمت مانع رسیدگی به جرائم زمان اشتغال در دادگاه نظامی نمی شود.
- ۴- جرم در مقام ضابط دادگستری، جرمی است که ضابطان درحین انجام وظایف قانونی خود در ارتباط با جرائم مشهود و یا در راستای اجرای دستور مقام قضایی دادگستری مرتکب می شوند.

۲- اقسام جرم از جهت نوع مقررات نقض شده

۳- اقسام جرم از جهت تأثیر گذشت شاکی:

نکته: اصل بر غیر قابل گذشت بودن جرائم است مگر اینکه در قانون تصریح شود قابل گذشت است که در ماده ۱۰۴ ق.م.ا بیان شده اند.

۴- اقسام جرم براساس مشاهده رکن مادی

